Vertalen
Een kwestie van kwaliteit!

Vertaalwijzer voor opdrachtgevers

U wilt een vertaling laten maken, maar u weet niets of weinig van vertalen af?

Deze vertaalwijzer helpt u op weg.

Is er verschil tussen vertalen en tolken? Een vertaler schrijft, een tolk spreekt.

Om geschreven tekst in een voor u onbekende taal te begrijpen of uw eigen teksten voor het buitenland toegankelijk te maken hebt u een vertaler nodig.

Bijvoorbeeld de koopakte van uw huis in Frankrijk, de Duitse versie van uw machinehandleiding of de directieverslagen van uw Chinese vestiging.

Om te kunnen communiceren met mensen van wie u de taal niet spreekt, hebt u een tolk nodig.

Bijvoorbeeld bij een internationaal bedrijfsbezoek, vergadering of congres.

Vertalen = schriftelijk

Tolken = mondeling

Moet alles vertaald worden?

Voordat u besluit uw bedrijfsinformatie te laten vertalen, doet u er goed aan te bekijken welke boodschap u wilt overbrengen en of uw documentatie in zijn geheel vertaald moeten worden. In het algemeen geldt: hoe minder overbodige zaken, hoe krachtiger uw tekst.

- **Een ervaren vertaler bracht een financiële handleiding van 500 bladzijden terug tot 230 bladzijden. In overleg met de opdrachtgever werden herhalingen en voor buitenlandse klanten irrelevante tekst geschrapt voordat de vertaler met vertalen begon.**
- **Een gespecialiseerde vertaler leest de uit Japan afkomstige octrooischriften voor een advocatenkantoor in Californië door. Hij vat de inhoud mondeling samen en bepaalt vervolgens samen met de advocaten wat er vertaald moet worden.**

Laat alleen vertalen wat voor u en uw klanten van belang is. Maak een aangepaste versie voor uw buitenlandse lezers voordat u de vertaling uitbesteedt.

1 beeld zegt meer dan 1000 woorden.

Vaak kunt u met minder woorden toe.
Tekeningen, pictogrammen en schema's geven uw lezer sneller de juiste informatie dan een geschreven verslag of een ingewikkelde technische beschrijving. Bovendien hoeft uw vertaler niet te zoeken naar de juiste technische term, waardoor de vertaling waarschijnlijk nog minder geld kost ook.

- **De Zweedse meubelketen Ikea heeft 316 winkels in 38 landen waar 25 verschillende talen worden gesproken. De instructies bij de zelfbouwpakketten van Ikea-meubels bestaan voor 80% uit tekeningen. De resterende 20% tekst geeft voornamelijk informatie over veiligheid.**
- **Dankzij universele pictogrammen vinden miljoenen reizigers uit alle delen van de wereld hun weg op de luchthaven Schiphol.**

Schrijf tekst als het de beste manier is om uw boodschap over te brengen, maar maak waar mogelijk gebruik van afbeeldingen.

Een internationale benadering loont.

Vermijd cultuurgebonden clichés. Woordspelingen en verwijzingen naar Nederlandse beroemdheden of situaties hebben in vertaling meestal niet hetzelfde effect en over lichaamsdelen kan niet in alle culturen op dezelfde manier worden gesproken.

Indien u met uw tekst een bepaald beeld wilt oproepen, moet u zeker zijn dat dit in vertaling net zo overkomt. Als uw vertaler veel woorden nodig heeft om de betekenis uit te leggen, schiet u uw doel voorbij.

- **Een alerte vertaler kon een grote bloemenexporteur behoeden voor een tot mislukken gedoemde moederdagaanbieding op zijn Franse website. Moederdag wordt in Frankrijk twee weken later gevierd dan in Nederland en België.**

Wilt u uw buitenlandse lezer een vleugje Nederlandse cultuur meegeven, overleg dan met uw vertaler hoe dat het best in de vreemde taal kan worden overgebracht.
Vermeld telefoon- en faxnummers met de internationale toegangscodes.

Wat kost het?

Er bestaan geen vaste tarieven en een hoge prijs is geen garantie voor kwaliteit. Maar een vertaler die erg goedkoop is, zal hoogstwaarschijnlijk niet de kwaliteit bieden die recht doet aan het imago dat u wilt uitstralen. Een vertaler die nauwelijks meer verdient dan het minimumloon zal doorgaans onvoldoende gekwalificeerd zijn om u te helpen nieuwe buitenlandse markten te veroveren.

Hoeveel bladzijden kan een vertaler per uur vertalen, denkt u? Hoeveel tijd verwacht u dat uw vertaler besteedt aan de tekst waarmee u uw product of dienst in het buitenland wilt verkopen? Hoe lang hebt u er eigenlijk over gedaan om het origineel te produceren?

Bedenk voordat u een vertaler kiest nog eens hoeveel tijd en energie u hebt gestoken in de ontwikkeling van de producten of diensten die u in het buitenland wilt afzetten. Als een professionele vertaling te duur voor u is, bent u misschien nog niet klaar voor de buitenlandse markt.

Een goed vertaalbureau biedt toegevoegde waarde door te zorgen voor de juiste vertaler, projectbeheer, kwaliteitscontrole, conversie van bestanden en een uniforme presentatie van meertalige projecten. De hogere kosten kunnen opwegen tegen de tijd die u bespaart.

Is stijl belangrijk?

In sommige vertalingen is het origineel inhoudelijk correct weergegeven, maar leest de tekst niet prettig door de onnatuurlijke en houterige stijl. Zo'n vertaling is voldoende als u alleen wilt weten waar het over gaat, maar treft geen doel als verkoopargument.

De volgende paginagrote advertentie in het NRC Handelsblad was bedoeld om het kwaliteitsimago van Franse *vin de pays* te versterken: "Elk van onze Chardonnay is een ontmoeting. . . . Onze Chardonnay plukt de vruchten van een afwisselend klimaat en gevarieerde bodemsoorten. . . . Net als onze wijnmakers hebben ze elk hun eigen karakter en charme. Maar allemaal laten ze ons authentiek, zonder franje en aangenaam genieten. Welke wijn u ook kiest, u bent verzekerd van een aangename ontmoeting. . . ."

Een woordelijke vertaling van een tekst is hooguit geschikt om te begrijpen waar het over gaat.

Wilt u dat uw vertaling wordt herschreven en afgestemd op uw doelgroep? Overleg dit dan met uw vertaler en leg de afspraken schriftelijk vast.

Zin en onzin.

Niet alle vertalingen zijn zinnig.

Begrijpt u iets van deze uit het Engels vertaalde gebruiksaanwijzing bij een weerstation?
"Verwarmen en hygrometer bedrijven leiden
De Weer Station wordt bedoeld voor binnen gebruik.
Het mei zijn tweedehands buitenshuis alleen als leggen in een gebied die wordt al beschermd uit op te slaan aan water. Voor best reacties, plaatsen de Weer Station binnen aan een binnen muur, niet in lijdend voorwerp zon en heen uit verwarming en de lucht conditie pijp."

Dit soort lachwekkende vertalingen is meestal gemaakt door een computerprogramma of met behulp van een woordenboek in elkaar geflanst door iemand met minimale kennis van de vreemde taal.

Zelf vertalen?

Spreken en schrijven zijn twee heel verschillende vaardigheden. Een vlotte babbel gaat niet automatisch samen met een goede schrijfstijl. Ook al bent u vaak in het buitenland en kunt u zich tegenover uw zakenrelaties goed verstaanbaar maken in bijvoorbeeld het Frans, Spaans of Engels, uw geschreven tekst zal al gauw 'vreemd' overkomen op uw lezer in het buitenland.

Misschien is dat in uw geval helemaal niet belangrijk.

Bijvoorbeeld als de prijs uw voornaamste verkoopargument is - klanten kijken minder nauw als de prijs hun bevalt en ze de grote lijnen maar snappen - of als u uw aanbod juist een beetje couleur locale wilt meegeven.

Als u een internationaal imago nastreeft, is bijna goed niet goed genoeg. In de meeste landen wordt slordig en incorrect taalgebruik absoluut niet gewaardeerd. Men vindt het eerder beledigend dan grappig.

Een volledige en correcte brontekst is het halve werk.

Het is verleidelijk om het vertaalproces zo snel mogelijk in gang te zetten en de vertaler vast te laten beginnen op basis van een tekst in wording. Toch kost dit vrijwel altijd meer tijd (en geld) dan een vertaling op basis van een definitieve versie. Bovendien: hoe meer versies, hoe groter de kans op fouten in de uiteindelijke tekst.

Hebt u een te krappe deadline en moet u de vertaler laten beginnen voordat de definitieve tekst klaar is? Zorg er dan voor dat elke versie voorzien is van datum en tijd en markeer alle wijzigingen duidelijk.

Computervertalingen?

Een computervertaling kan handig zijn als u haast hebt en voor intern gebruik wilt weten waar de tekst in de vreemde taal ongeveer over gaat. Het gaat in ieder geval snel en is op internet meestal gratis.

Een computervertaling kan echter nooit als visitekaartje dienen voor uw bedrijf. U loopt het risico dat men u in het buitenland niet serieus neemt.

Zorgvuldige controle van een computervertaling door een ervaren vertaler is een optie, hoewel veel vertalers zo'n opdracht niet willen aannemen. Een door een computer geproduceerde tekst is meestal zo krom, dat een professionele vertaler sneller een compleet nieuwe vertaling maakt.

Voor een aantal specifieke taalcombinaties en onderwerpen is er vertaalsoftware op de markt waarvan het resultaat aanmerkelijk beter is dan van de programma's die gratis of bijna gratis verkrijgbaar zijn. Voor het gebruik van de betere software moet betaald worden en op een enkele uitzondering na moet het vertaalproduct toch nog door een deskundige worden gecontroleerd.

De *Wall Street Journal* heeft twee gratis online-vertaalprogramma's getest. De conclusie was dat dit soort vertaaldiensten nog net aanvaardbaar is voor een toerist of iemand die een brief van een buitenlands familielid wil laten vertalen, maar absoluut niet geschikt voor gebruik in het bedrijfsleven of voor onderwerpen die enige mate van nauwkeurigheid vereisen.
(A Closer Look)

Vertel de vertaler wat u wilt.

Een persbericht vereist een heel andere aanpak dan een website. Een verkoopbrochure moet verleiden en niet een simpele opsomming van artikelen zijn. Het prospectus voor een beursintroductie moet voldoen aan bepaalde strikte regels en mag niet lijken op een artikel uit een damesblad.

Stijl, leesbaarheid, woordkeuze, zinslengte en gebruik van citaten moeten worden afgestemd op het soort tekst en het doel dat u ermee wilt bereiken. Een ervaren vertaler zal hier zeker naar vragen.

Hoe meer informatie u uw vertaler geeft, hoe beter hij zijn werk kan doen. Hoe langer uw samenwerking duurt, hoe beter hij uw bedrijf, uw producten, uw strategie en uw doelstellingen kent. Dus: hoe effectiever zijn vertaling is.

Geef uw vertaler zoveel mogelijk informatie over doel en achtergrond van uw tekst als u een vertaling wilt die het beoogde effect sorteert.

Een leraar als vertaler?

In bedrijven waar men voor het eerst te maken krijgt met een vertaling wordt al snel gedacht aan de docent vreemde talen aan een middelbare school of universiteit. Het is een mogelijke optie voor een algemene tekst en als u alleen voor intern gebruik wilt weten wat er staat, maar voor specialistische documenten en publicaties mag u het risico niet nemen.

Lesgeven is een vak dat specifieke vaardigheden vereist. Dat zijn meestal niet dezelfde vaardigheden die nodig zijn om een prettig leesbare en correcte vertaling te produceren. Hetzelfde risico bestaat als u voor uw vertaling een beroep doet op een vertaler in opleiding, ook al lijkt het een aardige en goedkope oplossing.

Zou u het goedvinden dat een student medicijnen minder belangrijke, medische handelingen verricht om zijn studie te betalen? (Beschouwt u uw brochure, brief of jaarverslag als 'minder belangrijk'?)
Zou u uw jaarcijfers laten opstellen door een student bedrijfskunde om geld uit te sparen?

Een professionele vertaler vertaalt naar zijn moedertaal.

De vertaling van uw brochure in het Duits of Russisch wordt gemaakt door een vertaler met Duits of Russisch als moedertaal. Een vertaler met Nederlands als moedertaal vertaalt naar het Nederlands.

Er zijn natuurlijk uitzonderingen, maar die zijn zeldzaam. Als uw vertaler zegt zo'n zeldzame uitzondering te zijn, kunt u hem vragen om inzage in eerder vertaald werk en dit eventueel door uw buitenlandse relaties laten beoordelen. Als de feiten correct zijn weergegeven, de tekst prettig leest en de vertaler u in de toekomst dezelfde kwaliteit garandeert, kunt u uw tekst met een gerust hart aan hem toevertrouwen.

Sterk gespecialiseerde vertalers zijn soms bereid en in staat naar een andere dan hun moedertaal te vertalen. Dergelijke vertalingen moeten vóór publicatie altijd zorgvuldig worden gereviseerd.

Raken vertalers die in het buitenland wonen het contact met hun moedertaal kwijt?

Een professionele vertaler houdt zijn talenkennis altijd op peil, waar hij ook woont.

Wat is de taal van uw lezers?

Brits-Engels of Amerikaans-Engels, Spaans-Spaans of Midden-Amerikaans-Spaans? Is uw Engelse tekst bestemd voor mensen die het Engels niet als moedertaal hebben? Het is belangrijk dat u weet wie uw lezers zijn.

Woordgebruik, toon en stijl zijn ook belangrijk. Wilt u Nederlands voor medici of voor een algemeen publiek? Exporteert u naar een ontwikkelingsland of verkoopt u effecten in New York?

Er zijn landen waar alle officiële documenten in meer talen beschikbaar moeten worden gesteld, op straffe van een boete of erger.

Schrijf de taal van uw lezers. Verplaats u in hun situatie en stem uw tekst af op hun verwachtingen. Formuleer duidelijk en precies.

Uw vertaler stelt vragen? Des te beter!

Niemand leest uw tekst met meer aandacht dan uw vertaler. Tijdens het vertaalproces kan hij eventuele onduidelijkheden signaleren en verbeteren. Dat komt ook uw originele tekst ten goede.

- **Een Europese producent van videospelletjes laat een Engelse vertaling maken van zijn aandelenoptieplan en beseft, dankzij de vele vragen van de vertaler, dat het management het plan niet goed begrepen heeft. De vertaalde versie is aanmerkelijk duidelijker dan het origineel.**
- **De CFO van een grote bank in Parijs zegt: "We proberen onze Franse teksten pas naar de drukker te sturen als de vertaling klaar is. Vertalers bekijken de inhoud namelijk zeer nauwkeurig en dankzij hun kritische blik kunnen fouten nog worden hersteld.**

Een goede vertaler analyseert de inhoud van uw zinnen grondig, voordat hij ze in de doeltaal weergeeft. Dit kan tot vragen en opmerkingen leiden, wat de kwaliteit van zowel origineel als vertaling ten goede kan komen.

Specialistische teksten vragen om gespecialiseerde vertalers.

Vraag vijf Nederlandstalige deskundigen op een bepaald gebied om een productbeschrijving te maken van maximaal 100 woorden en u krijgt vijf verschillende teksten van uiteenlopende kwaliteit en duidelijkheid. Degene die het onderwerp het best beheerst, heeft doorgaans de beste tekst geproduceerd. Hetzelfde geldt voor vertalers.

U krijgt de beste teksten als uw vertaler ook deskundig is op uw vakgebied. Het is niet de bedoeling dat een vertaler al vertalend kennis neemt van het onderwerp, tenzij u dat van tevoren met elkaar hebt afgesproken.

Overleg met de vertaler zelf en niet alleen met de eventuele projectbeheerders. Zorg ervoor dat u weet wie uw tekst werkelijk vertaalt en dat de vertaler weet wie u bent.

Als u met een vertaler spreekt, merkt u snel genoeg of hij bekend is met het onderwerp dat u vertaald wilt hebben. Zo niet, ga dan naar een andere vertaler.

De puntjes op de i. Laat de drukproef door de vertaler corrigeren.

Het is absoluut noodzakelijk dat u uw drukproeven door uw vertaler laat corrigeren. Zelfs als het drukproces betrouwbaar is en uw vertalers het bedrijf van haver tot gort kennen, kan een laatste aanpassing of toevoeging een aanvankelijk uitstekend document verprutsen.

- **De verslagen van Europese projecten zijn vanuit het Engels in correct Nederlands vertaald. De Engelse drukker heeft bij het overnemen van de aanhef één letter vergeten. Boven elk van de vijftig projecten staat nu: KORTE BESHRIJVING VAN HET PROJECT.**

Laat de allerlaatste versie van uw tekst altijd controleren door een moedertaalspreker met gevoel voor taal. Corrigeer uw tekst niet op basis van telefonische aanwijzingen om misverstanden te voorkomen.

Opmaakregels zijn niet overal gelijk.

Drukkers en kantoormedewerkers kennen de regels voor het gebruik van leestekens en accenten in een andere taal niet altijd en passen de Nederlandse regels toe op de tekst in de vreemde taal.

In het Frans hoort een spatie voor bepaalde leestekens te staan en in het Engels krijgen de namen van dagen en maanden een hoofdletter.

- **Een stad in het zuiden van de VS vierde het honderdjarig bestaan in het Spaans met 100 anos in plaats van 100 años (año = jaar, ano = anus). De informatie aan Spaanssprekende kiezers in een Amerikaanse gemeente ging niet over de campaña (campagne), maar over de campana (klok). Net zo vreemd als Ijsselmeer in plaats van IJsselmeer in het Nederlands.**

Dit soort fouten is storend. Als ze consequent in een tekst voorkomen, kunnen ze behoorlijk irriteren. Zorg ervoor dat de opmaak van uw tekst voldoet aan de regels van de taal waarin u schrijft.

Tweetalig?

Professionele vertalers zijn in de eerste plaats goede schrijvers. Ze brengen de boodschap van de oorspronkelijke tekst in de juiste stijl en met de juiste woorden over in hun eigen taal. Ze leveren goed leesbare teksten. Natuurlijk zijn zij ook tweetalig en hebben ze doorgaans een gedegen kennis van de culturen van hun werktalen.

Tweetaligheid op zich volstaat niet. Mensen die tweetalig zijn opgevoed, spreken twee talen vloeiend, maar dat wil niet zeggen dat ze ook schriftelijke informatie van de ene in de andere taal kunnen omzetten.

- **Een Nederlandse machinefabrikant heeft zelf gezorgd voor een Duitse vertaling van zijn brochure. "Voordat de motor onze fabriek verlaat, wordt hij voor het laatst afgesmeerd" is in het Duits vertaald met "Bevor der Motor unser Werk verlässt, erhält er eine letzte Ölung". De Duitse lezer zal niet veel vertrouwen hebben in deze motor, want 'die letzte Ölung' is het heilig oliesel of het sacrament van de zieken.**

Iemand die twee talen vloeiend spreekt, is niet per definitie een goed schrijver of vertaler.

Technische teksten zijn niet moeilijk te vertalen! Toch?

Wetenschappelijke termen (in de plantkunde en de biologie bijvoorbeeld) zijn internationaal en exact... als ze tenminste correct worden gebruikt. De vertaling van een onderdelenlijst bij een afbeelding van een huishoudelijk apparaat levert in principe geen problemen op.

Maar specialisten die een technische tekst in hun moedertaal schrijven maken ook fouten, gebruiken verschillende woorden voor hetzelfde concept en veranderen binnen dezelfde tekst van register. Vertalers van technische teksten moeten er net als tekstschrijvers voor zorgen dat hun vertaling minstens zo goed leest als het origineel, zo niet beter.

Onjuist gebruik van technische termen betekent vaak dat de vertaler het onderwerp niet beheerst. Het kan helpen als een specialist binnen het bedrijf de vertaler vooraf voorziet van terminologie, uitleg en achtergrondinformatie en de vertaling daarna controleert.

Laat uw tekst vóór het drukken door een professionele vertaler controleren op grammatica, zinsbouw en stijl, vooral als uw specialisten niet in hun moedertaal schrijven.

Uw vertaling uitbesteden.

Het is van belang dat u van te voren informeert naar de deskundigheid van de vertaler of het vertaalbureau en geen genoegen neemt met alleen een fraaie brochure of een mooi verkooppraatje.

Vraag om inzage in eerder gemaakte vertalingen, met name op het door u gewenste vakgebied. Voor de vertaling van uw website, brochure of speech vraagt u naar vertaalvoorbeelden in dezelfde categorie en laat deze beoordelen door een relatie of medewerker met taalgevoel die de betrokken taal als moedertaal heeft.

Als een vertaler met enige jaren ervaring u geen voorbeelden van goed vertaalwerk kan laten zien, is er echt iets mis.

Vertel uw vertaler dat zijn naam bij die van de drukker en de fotograaf wordt vermeld.

Het vermelden van de naam van de vertaler is een erkenning van diens werk en kost u niets. Het kan zelfs een stimulans zijn om nog beter werk te leveren.
Als uw vertaler de laatste drukproefcorrectie mee wil ondertekenen is dat ook in uw belang.

Plannen is vooruitzien.

Als u overweegt de buitenlandse markt op te gaan of als u een dienst of buitenlands product op de Nederlandse markt wilt introduceren, kunt u nooit te vroeg beginnen met het zoeken naar een vertaler. Verleen uw opdracht tijdig, zodat de vertaler zijn planning op uw deadline kan afstemmen.

Blijf meedenken.

Een interne woordenlijst bevordert de samenhang in uw oorspronkelijke teksten en kan als basis dienen voor een meertalige lijst die u samen met uw vertalers kunt opstellen.

Waar voor uw geld.

Waar hebt u de vertaling voor nodig en wat mag het kosten?

Hoeveel mensen gaan uw tekst lezen (gaat het om een internationale reclamecampagne of een intern memo voor een klein managementteam)? Wat zijn de gevolgen van een slechte vertaling voor uw bedrijfsimago of uw wettelijke aansprakelijkheid?

Iedere vertaler is gespecialiseerd in een of meer vakgebieden. De vertaler die uw jaarverslag heeft vertaald, is niet per definitie de beste vertaler voor uw software of juridische documenten. Er zijn veel aanbieders en de verschillen in tarieven zijn groot.

Houd in uw begroting al rekening met de kosten van een professionele vertaling. Bezuinig niet op een grootschalige reclamecampagne in een duur tijdschrift of op de vertaling van uw machinehandleiding. Voor een intern memo of een tekst die voor slechts enkele lezers is bestemd, kunt u eventueel volstaan met een minder gepolijste (en dus ook goedkopere) vertaling.

Betrokkenheid.

Als u de vertaling gewoon uitbesteedt en u zich met het verdere proces niet bemoeit, zou het resultaat wel eens lelijk tegen kunnen vallen. Het is van groot belang dat u uw vertaler goed informeert om precies te krijgen wat u hebben wilt of nodig hebt.

Het kost misschien tien minuten meer om met uw vertaler (of de projectmanager) te overleggen, maar uiteindelijk kunt u zich daarmee veel geld en vooral stress besparen.

Vereniging Zelfstandige Vertalers keurmerk voor kwaliteit

www.vzv.info

©2011 Oorspronkelijke Engelse tekst: Chris Durban
©2011 Grafisch ontwerp: Mark Richardson
©2013 Nederlandse versie: Marianne Kersbergen

Er zijn honderden redenen te bedenken waarom het mis kan gaan met een vertaling. Onmogelijk krappe deadlines; onduidelijkheden in de oorspronkelijke tekst en een vertaler die hierover geen vragen heeft gesteld; niet-gecontroleerde computervertalingen; geen drukproefcontrole door een moedertaalspreker; onwetendheid van een vertaler die zonder achtergrondinformatie aan het werk gaat; slechte coördinatie van grote projecten; slechte goedkope vertaling; niet-professionele, dure vertaling; geen contact tussen vertaler en opdrachtgever; enzovoort, enzovoort.

Als u maar een paar van de adviezen in deze vertaalwijzer ter harte neemt, wordt het vele malen waarschijnlijker dat u een vertaling van goede kwaliteit krijgt afgeleverd.

www.vzv.info